

Filozofija za otroke – Harijeva odkritja

3. Um, človek in kultura:

1. ura – Uvod:

1. Učenci naprej preberejo zgodbo v tretjem poglavju.

2. Pogovor o dogodkih in temah tega poglavja pričnemo z naslednjimi vprašanji:

1. Kaj meniš, zakaj sta Liza in Tina izbrali požarne stopnice za prostor za malico?
2. Zakaj Tina in Liza ne pojedeta vsaka svoj sendvič, namesto da vsaka poje polovico sendviča druge?
3. Ali sta Liza in Tina prijateljici? Kako veš?
4. Ali imaš misli, zaradi katerih si vesel, ali zaradi katerih ti je toplo? Kakšne so te misli?
5. Kako se izogneš mislim, katerih raje ne bi imel?
6. Kaj misliš o Tinini pripombi, da se je prav pogovarjati o mišljenju, saj »se v šoli pogovarjamo o vsem ostalem.«?
7. Če misli *niso resnične*, kako lahko potem čutiš bolezen, veselje in žalost?
8. Sonja pravi: »Ja, vendar pa je resnična misel.« Kaj tu misli Sonja z besedico »resnična«?
9. Kako *ti* razumeš besedico »resnično«?
10. Kaj si v tretjem poglavju izvedel-a o Sonji?
11. Kaj pomeni beseda »ugotoviti«?
12. Ali mora biti misel posnetek nečesa »zunaj«?
13. Ali se lahko spomniš nekaj misli, ki niso zgolj posnetki?
14. Kakšna je razlika med »imeti misli« in »misliti«?
15. Kakšna je razlika med mislimi in občutki?
16. Ali so občutki v tvojem umu? Če niso, kje so potem?
17. Zakaj sta se fanta odločila, da bosta nagajala Sonji in ji zaprla pot?
18. Kaj pomeni beseda »nagajati«?
19. Kaj meniš, kakšen *pomen* je imelo Sonjino skakanje s klopi na klop?
20. Kaj misliš, kaj *pomenijo* Lizine sanje?
21. Ali misliš, da sta Sonja in Liza prijateljici? Kako veš?
22. Kaj je Liza odkrila, da je rekla, da: »Harijevo pravilo ne velja«?
23. V domišljiji in sanjah si lahko zamislimo vse mogoče. Toda, celo v naši domišljiji si nekateri mislijo, da si ne moremo zamisliti nečesa čisto novega. Na primer, če si zamislimo samoroga, si zamišljamo dvoje, kar smo že nekoč videli – *konja* in *rog*. Ali si lahko zamisliš nekaj čisto novega?
24. Kako bi opisal-a odnos med Andrejem in njegovim očetom?
25. Zakaj je Andrejev oče narisal kroge?

2-4. ura: Mišljenje in misli so pomembne in dragocene v vseh pogledih.

(Cilj: premišlujejo o mišljenju tako, da vključijo vednost predhodnih sklopov)

Napotek: Misli so za otroke zelo resnične in prisotne – tako resnične kot so pohišstvo, knjige in igrače. Toda otroci navsezadnje oponašajo navade svojih staršev, za katere so misli verjetno bolj prividi. Posledično otroci ne govorijo veliko o svojih mislih, ne zato, ker bi njihove misli ne bile žive, temveč ker težijo k temu, da bi jih imeli za neresnične.

Otrok ima lahko misel, ki jo skrbno čuva. Zanj je dragocena. Toda, lahko mu je kdo rekel, da je »to samo v tvoji glavi«. Ena sama takšna pripomba lahko spremeni njegovo celotno pojmovanje resničnosti. Od tega trenutka, lahko podcenjuje svoje misli kot ničvredne ali neuporabne, ker niso otipljive kakor fizični pojavi.

Ker so otrokom njihove misli dragocene, so do njih zelo lastniški. Nenehno poseganje pojmov iz sveta odraslih v otroški svet se lahko dejansko pokaže kot uničenje njihovega zaupanja v pomen lastnega mentalnega sveta. Program filozofije za otroke skuša pomagati otrokom, da bi spoznali resničnost svojih misli in da bi se po njih tudi ravnali. Kako lahko kot učitelj-ica prispevate k temu? En način je, da učencem priznate izvirnost in

enkratnost njihovih idej. Razlike v njihovem mišljenju naj bodo v razredu dobrodošle. Prav tako je treba opogumljati otroke, naj svoje ideje delijo s sošolci, razred kot celota pa naj se ne upira sprejeti posameznikovih idej. To je razlog, da je *dialog* programu tako pri srcu. V pravem dialogu je vsako stališče dobrodošlo in priznano kot možen vir resnice.

Eden izmed načinov, kako pripraviti otroke k pozornosti na svoje misli, je vzpodbujanje naj eno polletje pišejo dnevnik. Gabriel Jacobs je v *Ko otroci mislijo* (*When Children Think*; Teachers College Press, Columbia University, 1970) predlagal naj otroci pišejo dnevnike in v njih večkrat na teden vpisujejo svoje pomembne in razburljive ideje. Te ideje lahko izrazijo kot vprašanja, opise, razlage, diagrame ali pripovedi. Vsak vpis v dnevnik naj bi bil kar se da celovit. S tako vzpodbudo otroci pričenjajo spoznavati in gojiti svežino, neobičajnost in izvirnost svojih misli; to je tudi način kako preprečiti izgubo teh idej, ker jih otroci z lahkoto pozabijo.

Seveda ne morete reči: »Zvečer si za domačo nalogo zamisli novo misel.« Raje recite: »Kadarkoli boste imeli neko novo misel, vztrajajte pri njej in je ne izgubite. Zapišite jo; glejte, da je ne pozabite.« Na ta način bodo si otroci ne bodo samo zapomnili svojih misli, temveč bodo tudi izkusili, kako vodi ena misel k drugi – kako lahki gradijo na svojih mislih.

NAČRT RAZPRAVE

Misli

1. ura

1. Pretvarjajte se, da ste se ravnokar vrnili s počitnic na obali. Imate fotografije, ki ste jih tam posneli. Prav tako imate spomine in misli o obali.

1. Ali so vse »resnične«? Ali so fotografije in misli tako resnične kot sama obala?
2. Kako so si drevesa (obala, fotografije, misli) podobne?
3. Kako se razlikujejo?
4. Kaj vam več pomeni? Sama obala, njene fotografije ali misli o obali? Zakaj?

2. Povejte, ali se strinjate z naslednjimi trditvami, ali ne in zakaj:

1. Moje misli so kot fotografije. _____
2. Če ne bi poznal-a nobene besede, ne bi mogel-a misliti. _____
3. Moje misli nadzirajo vse, kar delam. _____
4. Sanje so misli, ki jih mislimo med spanjem. _____
5. Ne morem misliti tvojih misli in ti ne moreš misliti mojih. _____

2. ura

3. Misli

A. Dopolni:

1. Moje misli so kot _____
2. Moja jeza je kot _____
3. Moj dvom je kot _____
4. Moj strah je kot _____
5. Moje upanje je kot _____

B. Glede na kaj so zate spodnje primerjave resnične:

1. Vid in sluh sta si podobna glede _____
2. Okus in otip sta si podobna glede _____
3. Spomin in zamišljanje sta si podobna glede _____

4. Smeh in jok sta si podobna glede _____
5. Zabava s prijatelji in obisk zabavišnega parka oziroma karnevala sta si podobna glede _____

C. Kaj je ključna razlika med naslednjimi pari:

1. Prebujanje in rojstvo _____
2. Testi in šolske naloge _____
3. Porivanje in prerivanje _____
4. Pogum in zaletavost _____
5. Trma in vztrajnost _____

Napotek: Te naloge so predvsem koristne kot odskočna deska za razpravo. Pri posameznih temah bodo učenci v dobršni meri medsebojno soglašali, pri drugih zopet ne. Za predstavitev raznolikosti in domiselnosti učencev poskusite razvrstiti na tablo različne pripombe k vsaki temi (kot npr. »Moje misli so kot ...«). Če so vaši učenci na začetku zbegani, jim lahko pomagata z nasvetom, naj v skupini A uporabijo živali (ali pa vremenske pojave). Moje upanje je kot jutranja zarja, moj strah je kot nevihta, moja jeza je kakor nevihtni oblaki itd., ali pa, moj dvom je kot izgubljen muca, moja jeza je kot tiger, moje misli so kot galebi itd.

3. ura

NAČRT RAZPRAVE: Dialog

1. Ali misliš, da si zgovoren?
2. Ali so ti vseč zgovorni ljudje?
3. Ali so odrasli, ki jih poznaš zgovorni?
4. Ali si raje med odraslimi, ki *so* zgovorni, ali med takimi, ki niso?
5. Ali misliš, da te odrasli pozorno poslušajo, ko jim nekaj pripoveduješ?
6. Ali misliš, da imajo odrasli občutek, da se ne izražaš tako, kot bi se lahko?
7. Ali misliš, da bi odrasli raje videli, da bi govoril-a več, ali manj?
8. Ali vedno veš, kaj je nekdo izmed odraslih mislil-a s tem, kar ti je povedal-a?
9. Ali misliš, da odrasli poslušajo samo to, kar jim govoriš, ali pa poskušajo tudi razumeti govorico tvojega obraza?
10. Pomisli na trenutke, ko se obotavljaš govoriti pred razredom. Ali se obotavljaš, ker se bojiš tega, kaj si bo o tvojih besedah mislil-a učitelj-ica? Ali te skrbi, kaj si bodo mislili tvoji sošolci?
11. Ali so trenutki, ko poveš svoje mnenje ne glede na to, kaj si bodo o tebi mislili drugi?
12. Ali si že kdaj slišal-a nekoga govoriti eno, zdelo pa se je, da misli nekaj drugega?
13. Ali so trenutki, ko si jezen-a, vendar se poskušaš vesti, kot da nisi?
14. Ali so trenutki, ko si v zadregi, toda vse okoli sebe prepričaš, da veš za kaj gre?
15. Ali si že kdaj rekel-a (če si fant) sošolki oz. (če si punca) sošolcu, da ga/je ne maraš, medtem ko si hkrati storil-a vse, kar je v tvoji moči, da bi pridobil-a njegovo/njeno pozornost? Kaj si je mislil-a ob tem tvojem početju?